

В.А. Кузьміч, загадчык кафедры

ПАТРЫЯТЫЧНАЕ ВЫХАВАННЕ Ў НАВУЧАЛЬНЫМ ПРАЦЭСЕ

This article tells about experience of Belarusian language department of BSTU in patriotic upbringing made during educational process. Particular stress is made on practical aspect of the problem.

«Наш самы высокі набытак – Айчына, навука, сумленне», – пісаў сусветна вядомы паэт А. Міцкевіч, вылучаючы на першы план слова «Айчына». Менавіта адданасць і любоў да сваёй Радзімы, да свайго народа і ёсць патрыятызм. Той народ, які страчвае сваю духоўную культуру і яе апірышча, нацыянальную мову, мяняецца духоўна або раствараецца сярод іншых народаў, выключаецца як суб'ект з сусветнага культурнага працэсу. Таму першаснае значэнне ў патрыятычным выхаванні павінна надавацца мове. Існуе шэраг дакументаў, якія вызначаюць дзяржаўную палітыку ў дачыненні да беларускай мовы як дзяржаўнай мовы карэннага насельніцтва (Закон аб мовах, Закон аб адукацыі, Канцэпцыя моўнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь і інш.). Аднак, як і ў выпадку ўсіх дзяржаўных пачынанняў, іх рэалізацыя залежыць ад грамадзянскай адказнасці кожнага з нас.

Кафедра беларускай мовы лічыць патрыятычнае выхаванне адной з асноўных сваіх задач. Разгледзім на канкрэтных прыкладах, якім чынам задача патрыятычнага выхавання рэалізуецца ў навучальным працэсе.

Патрыятычны элемент у першую чаргу павінен праводзіцца праз навучальныя заняткі, што патрабуе ад выкладчыка правільнага вызначэння выхаваўчай задачы кожнай тэмы заняткаў і спосабу іх ажыццяўлення.

Не апошняю ролю ў гэтым адыгрывае правільны і старанны падбор навучальнага матэрыялу, патрыятычнага па змесце (тэматычна звязаныя тэксты, практыкаванні і іншае). Такія ж падыходы выкарыстоўваюцца і пры напісанні новых вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў, таму сёння яны рыхтуюцца кафедрай з улікам новых патрабаванняў (выхоўваючы, навучаем).

Належнае месца займае такі від самастойнай працы студэнтаў, як падрыхтоўка рэфератаў культуралагічнага характару. Выкладчыкамі кафедры вызначана 28 тэм, якія ўключаюць шырокі тэматычны спектр патрыятычнай накіраванасці. Гэта такія, як «Беларусь на карце свету», «Гераічная Беларусь», «Мінск: учора і сёння», «Славутыя беларускія навукоўцы», «Характар і менталітэт беларусаў» і інш. Абарона рэферата можа суправаджацца дыскусіяй, бо кожны студэнт мае што сказаць пра свой край, яго гераічнае мінулае і стваральнае сёння. На падставе гэтых прац выкладчык ацэньвае асабісты ўзровень моўнай і маўленчай культуры студэнтаў, каб далей прасоўваць лепшых з іх на ўзровень уласна навуковай дзейнасці.

Наступным этапам навучальна-выхаваўчай працы са студэнтамі з'яўляецца правядзенне канферэнцый. За 2002 навучальны год кафедрай праведзена 6 навукова-практычных студэнцкіх канферэнцый, на якіх выступілі з дакладамі 67 студэнтаў і аспірантаў.

Па сваім змесце і тэматыцы канферэнцыі насілі глыбока патрыятычны характар:

- Зямля бацькоў – зямля Радзімы (18.05.2002);
- Мова – душа народа (10.12.2002);
- Магутнае слова, ты, роднае слова! (17.12.2002);

- Нам засталася спадчына (19.12.2002);
- Ідзе са словам святым: Беларусь! (13.12.2002);
- Самое сонца ўзяць у рукі і, як з паходняй, з ім ісці! (12.12.2002).

У якасці прыкладу варта згадаць, як праводзілася адно з такіх мерапрыемстваў. Так, да канферэнцыі «Зямля бацькоў – зямля Радзімы» была падрыхтавана выстава творчых работ студэнтаў-аспірантаў (рэфераты, сачыненні, радаводы, фотавыстава аб краявідах Беларусі). На пачатку канферэнцыі адбылася прэзентацыя новых вершаў удзельнікаў літаратурнага клуба «Ветліца», прагучалі патрыятычныя песні ў выкананні студэнтаў. Пераможцы канферэнцыі былі ўзнагароджаны каштоўнымі прызамі (бібліятэчкай беларускіх кніг).

Часта на канферэнцыі запрашаюцца знакамітыя пісьменнікі Беларусі, літаратуразнаўцы, барды і музыканты, песенныя гурты для таго, каб надаць мерапрыемству больш урачысты і святочны характар. Тады кожная канферэнцыя становіцца сапраўднай падзеяй. Бясспрэчна, гэтыя намаганні знаходзяць працяг у напісанні студэнтамі навукова-даследчых прац. Лепшыя з іх накіроўваюцца на рэспубліканскія конкурсы, міжвузаўскія канферэнцыі, выставы. Так, з шасці навуковых прац глыбока патрыятычнага напрамку дзве атрымалі 2-ю і 3-ю катэгорыі, пяць студэнтаў выступілі на міжвузаўскай канферэнцыі ў г. Полацку; чатыры студэнты атрымалі ўзнагароды за ўдзел у рэспубліканскіх конкурсах, сем – вузаўскіх.

Паралельна з правядзеннем канферэнцый і іншых навучальна-выхаваўчых мерапрыемстваў наладжваюцца алімпіяды, творчыя конкурсы, даследаванні, праекты. Апошні з такіх конкурсаў меў назву «Я – сын зямлі сваёй, нашчадак беларусаў». На ім былі прадстаўлены сачыненні, нарысы, вершы, творчыя даследаванні, знітананыя адной назвай «Мой радавод», бо сапраўдны патрыятызм пачынаецца з любові да сваёй малой радзімы, радзімы бацькоў, дзядоў, прадзедаў.

Для таго каб патрыятычнае выхаванне было сапраўды дзейсным, яно павінна абапірацца на сучасныя інавацыйныя тэхналогіі. Да такіх тэхналогій належыць і бінарная лекцыя, у правядзенні якой удзельнічаюць асноўны лектар і запрошаныя (па тэме лекцыі) 1 – 2 навукоўцы, пісьменнікі, літаратуразнаўцы, мовазнаўцы.

Так, напрыклад, па тэме лекцыі «Асноўныя этапы і шляхі развіцця беларускай мовы» быў запрошаны народны пісьменнік Беларусі Н. Гілевіч. А увогуле такіх сустрэч было вельмі шмат і, безумоўна, патрыятычнае выхаванне прысутнічала на кожнай з іх.

З вялікай прыхільнасцю ўспрымаецца студэнтамі і такая форма нестандартных заняткаў, як музейныя, калі на базе музеяў г. Мінска ладзяцца тэматычныя лекцыі, дыспуты, дыскусіі («Старажытная Беларусь», «Беларуская геральдыка», «Нашы славуныя землякі» і інш.).

Нельга не адзначыць як глыбока патрыятычную па змесце працу літаратурнага клуба «Ветліца» пад кіраўніцтвам ст. выкладчыка Савіцкай Н. Я. (на сёння рыхтуюцца да друку тры зборнікі літаратурных твораў выкладчыкаў і студэнтаў). Падчас лекцый ці практычных заняткаў часта праводзяцца паэтычныя прэзентацыі творчасці студэнтаў, што таксама спрыяе выхаванню патрыятычных пачуццяў.

Паказ відэа- і дакументальных фільмаў («Ф. Скарына», «С. Будны», «М. Багдановіч» і інш.) з наступным абмеркаваннем уплываюць на выхаванне грамадзянскай свядомасці студэнтаў.

Кафедра беларускай мовы неаднаразова прадстаўляла свой вопыт на Рэспубліканскай выставе навукова-выхаваўчай працы, дзе ён быў высока ацэнены.

Такім чынам, для паспяховай арганізацыі сістэмы патрыятычнага выхавання неабходна не толькі дэклараваць прынцыпы патрыятызму, але і прыкладаць максімум намаганняў на ўсіх узроўнях навучальнага і выхаваўчага працэсу. Каб пераадолець сацыяльную абыякавасць і выхаваць у студэнтаў любоў да Радзімы, грамадзянскую адказнасць за дзяржаву, нам, выкладчыкам, трэба пачынаць патрыятычнае выхаванне з сябе, са свайго ўласнага патрыятызму, бо ніякія інавацыйныя і сучасныя метадыкі не здольныя замяніць асабістага прыкладу выкладчыка – патрыёта і грамадзяніна.

ЛІТАРАТУРА

1. Плотнікаў Б.А. Кіраўніку аб мове. – Мінск, 2002.
2. Протчанка В.У. Актуальныя праблемы тэорыі і практыкі навучання беларускай мове. – Мінск, 2001.
3. Яленскі М.Г. Асобасны падыход у метадыцы навучання беларускай мове. – Мінск, 1997.

УДК 882.6.09

Т.М. Федарцова, ст. выкладчык

ТВОРЧАЕ НАВАТАРСТВА А. КУЛЯШОВА

The article gives information on innovative work of A. Kuleshov in creating new poetic forms such as sixteen-line ones.

Жанр – катэгорыя гістарычная і надіндыўдуальная, бо канцэнтруе ў сабе вопыт майстроў розных часоў, краін, прадстаўнікоў розных літаратурных плыняў. Першым на жанравую спецыфіку твораў звярнуў увагу Арыстоцель у «Паэтычным мастацтве», дзе ён адзначыў змястоўную адметнасць жанраў трагедыі, камедыі і эпапеі [1].

Вядомы рымскі паэт эпохі прынцыпата Аўгуста Квінт Гарацый Флак напрыканцы свайго жыцця напісаў знакамітае «Пасланне да Пізонаў», вядомае яшчэ пад назвай «Навука паэзіі» [2], дзе закрануў пытанне адзінства формы і зместу паэтычнага твора. На яго думку, паэт павінен пісаць зразумела і дакладна, улічваць патрабаванне стройнасці і цэласнасці зместу. Цэласнасць зместу і вызначае той ці іншы жанр, сярод якіх на першае месца паэт ставіць трагедыю, бо яна выконвае асноўныя задачы паэзіі – радаваць, хваляваць і павучаць гледача ці чытача.

Катэгорыя жанру разглядалася, тэарэтычна распрацоўвалася ў эпохі класіцызму і рамантызму. У першым выпадку тэарэтыкі і практыкі слоўнага мастацтва адстойвалі прынцыпы так званых «чыстых» жанраў, у другім – удакладнялі жанравую канцэпцыю, выпрацаваную класіцыстамі на аснове вучэння пра гармонію, стабільнасць, нязменнасць жанраў, у выніку чаго традыцыйны погляд разбураўся, дакляравалася парушэнне жанравых канонаў. Парушэнне жанравай гармоніі і чысціні «ўзаконіў» рэалізм. Гэта было звязана найперш з ускладненнем ўзаемаадносін асобы і грамадства, разбурэннем ілюзіі гарманічнай еднасці «субстанцыяльнага» і «суб'ектыўнага».

Жанр заўсёды суадносіцца з родам, таму нас цікавіць лірыка. Як жа ставіліся да яе жанравай шматстайнасці беларускія паэты-шасцідзсятнікі? Бо ў той час паэтычныя здабыткі мастакоў прыгожага слова разглядаліся з пазіцыі народнасці, а такі важны аспект, як асаблівасці жанравай сістэмы ў беларускай версіфікацыі, ды і індывідуальнай творчасці паэтаў, акрэсліваўся без пэўнай глыбіні вывучэння гэтага пытання. Але ж